

ՎԿԱՅԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՒՐԲ ՇՈՒՇԱՆԻԿԻ

Ե դարի մեր մատենագիրների և պատմիչների գործերով մեզ են հասել Ս. Սանդուխտ կույսի, Ս. Հռիփսիմյանց կույսերի և Ս. Շուշանիկի վարքագրությունները:

Շուշանիկը Ս. Սահակ Պարթևի թոռն էր, նրա Սահականուշ աղջկա դուստրը: Շուշանիկի հայրն էր քաջն Վարդան Մամիկոնյանը: Հոր թելադրությամբ Շուշանիկը ամուսնանում է վրաց Բդեշխ Աշուշայի որդի Վազգեն իշխանի հետ:

Շուշանիկը որոշ տարիներ համերաշխությամբ ապրում է իր ամուսնու հետ: Այնուհետև Շուշանիկի և Վազգենի միջև տեղի է ունենում ընտանեկան զորեղ մի բախում՝ հավատքի հողի վրա:

Վազգենը, քաղաքական նպատակներով, կամավոր կերպով ընդունում է պարսկական զրադաշտական կրոնը: Շուշանիկը, որպես ընտանեկան և քրիստոնեական ամուր դաստիարակություն ստացած հայ հավատավոր կին, որոշում է չդավաճանել իր պապերի հավատքին և, հակառակ իր ամուսնու պնդումներին, անհողդողդ է մնում քրիստոնեական և հայկական իր հավատքի վրա:

Շուշանիկի վարքագրությունը պատմական է և վերաբերում է Ե դարի երկրորդ կեսին, պարսկական տիրապետության շրջանին, երբ Տիպոնը հետապնդում էր քրիստոնյաների հավատափոխությունը:

Վազգենը, հուսահատված՝ Շուշանիկին դավանափոխ դարձնելու իր մտադրությունից, նրան բանտարկում է Ուիրեթի բանտում, ենթարկում անլուր չարչարանքների, որոնց հետևանքով էլ Շուշանիկը սիրով ընդունում է նահատակության փառապսակը:

Երկու տարի առաջ, Շուշանիկի սույն պատմական վարքագրության հիման վրա,

վրաց հայտնի արվեստագետ և թատերագիր Մերվիշվիլին այն վերածում է «Շուշան» անունով ողբերգության:

Թբիլիսիում «Շուշան» պիեսի ներկայացումը, վրաց հայտնի դերասանների կատարումով, անցնում է մեծ հաջողությամբ:

Այդ բեմադրությունը մայիսի 29-ին ներկայացվեց Երևանի դրամատիկական թատրոնում:

Բեմադրությանը ներկա է լինում նաև Հայոց Հայրապետը:

Հաջորդ օրը, կիրակի, «Շուշան» ներկայացման բեմադրիչը և Թբիլիսիի վրացական թատրոնի դերակատարները այցելություն են տալիս Ս. Էջմիածին և Վեհարանում ստանում Հայոց Հայրապետի օրհնությունները և բարձր գնահատանքի արտահայտությունները, «Շուշան» պիեսի փայլուն ներկայացման առիթով:

Մեր ընթերցողների ուշադրությանն ենք ներկայացնում «Վկայաբանություն Սրբոյն Շուշանկան դստեր մեծին Վարդանայ» վարքագրության աշխարհաբար թարգմանությունը, որը կատարել է հոգևոր ճեմարանի գրաբար լեզվի դասախոս Երվանդ Մելքոնյանը ըստ «Հայոց հին և միջնադարյան արձակի քրեստոմատիա» գրքի (Երևան, 1981, էջ 355—368): Բնագրային բացթողումները լրացված են ըստ Իլիա Աբուլաձեի «Յակոբ Յուրտաեցի վկայաբանություն Շուշանկայ» (Թբիլիսի, 1938) քննական հրատարակության:

Մեր Եկեղեցին, որպես նահատակի, կատարում է Շուշանիկի տոնը Վարազա խաչի պահքի երեքշաբթի օրը:

ԼՍԲԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Եվ պարսից թագավորության ժամանակ Վազգեն Բղեշյալ՝ Աշուշա Բղեշի որդին, արքունի դուռ գնալով ուրացավ քրիստոնեությունը և ընդունեց պարսկական կրոնը կամավորապես և ոչ թե ստիպված կամ բռնությամբ: Նրա կինն էր Հայոց սպարապետ Վարդան Մամիկոնյանի դուստրը և Հայոց Հայրապետ Սուրբ Սահակ Պարթևի թոռը՝ նրա Սահականուշ դուստրից: Ծնողները նրա անունը դրել էին Վարդենի, և հետո հորջորջումով վերանվանվեց Շուշանիկ, որ իր մանկությունից բարեպաշտ էր և աստվածավախ: Իր ամուսնու վրա ի անառակ վարքի համար հավատացյալներին աղաչում էր աղոթել Աստծուն, որպեսզի թերևս զգաստանա, իսկ երբ արքունի պալատ գնաց, հոգս էր անում և կասկածում, որ կուրանա Քրիստոսին:

Այդպես էլ արեց ամբարիշտը՝ ուրանալով ճշմարիտ Աստծուն. երկրպագում էր կրակին, ուխտ էր դնում սատանայի հետ և պարսիկ կին էր խնդրում թագավորից: Եվ [թագավորը] հավատում էր նրան և իր կնոջ մորը կնության էր տալիս նրան և խոստանում էր առաջին կնոջն ու որդիներին դարձի բերել մոգության կրոնին: Ամբարշտությամբ վերադառնում էր իր աշխարհը և իրենից առաջ իր աշխարհի լուր էր ուղարկում իր գալուստի և դարձի մասին:

Եվ մեկը ներկայացավ Շուշանիկ տիկնոջը՝ ողջույն տալու իր ամուսնու կողմից, և Շուշանիկը ասաց, թե՝

— Իսկապես ո՞ղջ է հոգով:— Մարդուն երդվեցնում էր կենդանի Աստծով: Նա ասում էր արցունքների մեջ.

— Քո ամուսինը ուրացավ ճշմարտությունը, երկրպագեց ատրուշաններին և ընդունեց պարսկական կրոնը:

Եվ տիկինը ընկավ գետին, դառնորեն լաց էր լինում, ուրացած ամուսնուն եղկելի էր համարում Աստծու առջև և ողբում էր որդիներին: Շատ ողբերից ու հառաչանքներից հետո վեր կենալով գնում էր եկեղեցի, իր հետ էր տանում որդիներին, քանի որ նա ուներ երեք որդիներ և մի դուստր, ծունկի էր գալիս Սուրբ Սեդանի առաջ և այսպես էր խոսում.

— Տեր Աստված ամենակալ, երկնքի, երկրի և նրանց մեջ գտնվող արարածների արարիչ: Դու ապատության այսպիսի օրենքներ հաստատեցիր քո Միածին Որդու միջոցով, քո օրհնյալ խոսքով՝ քո օգնական ծառաների միջոցով արձանագրված կենսաբեր Ավետարանով, ջրով ու հոգով վերստին և նոր ծնունդով՝ դառնալու և անվանվելու համար լույսի և արևի որդիներ, մաքրվելու համար գիշերային և ախտավոր ծնունդից, որ մարմնապես տղամարդուց և կնոջից է ա-

ռուջ գալիս, և արժանանալու համար լուսավոր ծնունդի այցելության, որ Հիսուս Քրիստոսով է: Արդ, ես իմը չեմ համարում սրանց, որոնք մարմնապես ծնվել են ամբարիշտ մարդուց, իբրև մահկանացուներ՝ մահկանացուից, և չեմ ասի, որ իմն են: Տեր, եթե սըրանց արժանի ես համարում մնալու քո ճշմարիտ ու Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու միջոցով վերստին ծնունդիդ մեջ, և քո տերության առաջ՝ իմ բազմիկների վրա արդարությանը սնված, ճշմարտությամբ պահիր սըրանց ուղիղ հավատքի և բարի գործերի մեջ՝ զգաստությամբ, արդարությամբ և աստվածապաշտությամբ ապրելու երկրում, և չախշտեն արարածներին, այլ՝ արարչիդ, որ օրհնյալ ես հավիտյան, ամեն: Որովհետև ուրացողը ամբարշտությամբ լցված գալիս է կորուստյան վիճերում որսալու ինձ և իմ ծնունդներին: Եվ արդ, Հիսուս Քրիստոս, որ Տեր ես և Աստված, քեզ եմ հանձնում ինձ և իմ որդիներին, և պատրաստ եմ ես չարչարվել և մեռնել քո սուրբ անվան համար և չհամաձայնվել ուրացողին և պիղծ կողակցի կամքին:

Եվ առավոտից մինչև երեկո երանելին եկեղեցում արտասուքներով շատ պաղատանքներ էր մատուցում բոլորի Տիրոջը: Եկեղեցու պաշտոնյաները կատարեցին երեկոյան պաշտամունքը, և բոլորը սգակցում էին և զգուշանում էին որևէ բան խոսել այն մասին: Եվ նա վեր կենալով մտավ մի փոքրիկ տնակ, որ եկեղեցու մոտ էր, և ամբողջ գիշերը անհանգիստ լալով և ողբալով աղոթում էր Աստծուն՝ անձի դառնության պատճառով բոլորովին ոչինչ չճաշակելով, և չէր համարձակվում որևէ բան ասել մերձավորներին:

Այդ ժամանակ եպիսկոպոս չկար Բղեշի տանը, բայց տիկնոջ դռան երեցը համարձակվում էր սփոփել նրան ահավոր վտանգի համար և ասում էր երանելուն.

— Հիշիր Աստծուն և նրա հոյսով մխիթարիր քեզ, որ համբերություն է տալիս տառակուսողներին և կյանք նրանց, որոնք թուլացել են հոգով: Ինքդ քեզ սփոփիր Քրիստոսով և կովի բարի մարտը, որով կաս և մարտնչում ես, մխիթարությամբ լքիր անցավոր բաները և հուսով մոտեցիր Աստծուն, որ ամենակարողն է. թեև և ոչ մեկին չունենաս հարապատ, սակայն ընտանեբար հոգ կտանի քեզ:

Եվ շատ այլ խոսքերով քաջալերում և մխիթարում էր նրան:

Եվ մերձավորները համարձակվելով կապվել նրա հետ աղաչում էին կերակուր ընդունել, և նա լսում էր, մի քիչ կերակուր և ընկալելի ճաշակելով գոհանում էր Տիրոջից, և

ամբողջ գիշերը աղոթքներով, սաղմոսերգությամբ և Սուրբ Գրոց ընթերցումով էին անցկացնում: Եվ մրրկված, տարակուսած և խճռովված սիրտը փոքր-ինչ կապուրդվում էր Աստծու հոյսով: Եվ առավոտյան արարողությունը կատարելիս օրհնություն էին տալիս Աստծուն:

Եվ դռան քահանան մոտենալով ասաց տիկնոջը.

— Քանի որ ուրացողը պատերապմ է հարուցել քո դեմ, ի՞նչ ես մտածել և ի՞նչ պիտի անես նրա՝ դստեր հետ միավորության համար, որին պետք է կնության առնի պարսկական օրենքի համաձայն, և որդիներին ճշմարիտ Աստծուց հեռացնելու և խավարի որդիներ դարձնելու համար, ինչպես ինքն է, և այն բոլոր չարիքների համար, որ պետք է ցույց տար սոգերի դրոմամբ և չարի ապրեցությամբ, առել արդարությունը, սիրել անօրենությունն ու ամբարշտությունը, որպեսպի ամեն ինչում մեղք գործի:

Տիկինը պատասխանեց և ասաց.

— Այս բաները վտանգում են իմ անձը, իմ տղաների և դստեր համար հոգս են և տառապանք, որովհետև գիտեմ ամուսնուս ամբարշտությունը, այդ պատճառով էլ ջարտանակում եմ սուգը և կտոր-կտոր են լինում արցունքներով: Ո՛վ կտար ջուր իմ գլխին և արցունքի աղբյուրներ՝ իմ աչքերին, օթևան անապատում, որպեսպի լաց լինեի իմ ամբարիջտ և ուրացող, անբժշկելի ամուսնու համար, իմ վավակների տագնապի համար, որ այլափոխվում են՝ աստվածաճանաչությունից անաստվածգիտություն, լույսից խավար փոխադրվելով: Ո՛վ չի ողբա կորստի մեծ լուրը, որ լսվում է: Ո՛ր ականջները կդիմանան կորստի լուրին, որ մխիթարության մասնիկ անգամ չունի: Ո՛ր աչքերը կտանեն ամբարիջտ և Աստծուն ուրացող ամուսնու տեսքը: Ո՛ր խոսքը կկարողանա պատմել այսպիսի աղետների թշվառությունն ու վտանգը: Մահվան ի՞նչ համբավ է, որ այսպես գեհենի է մատնում հոգին և մարմինը: Ո՛ր մահացածն է, որ երկրում մխիթարության մասնիկ չի թողնում իր մերձավորներին: Ինչպե՞ս սրանցով մերժեմ սուգը, և իմ անձը մխիթարվի մի քիչ: Որքա՞ն է վտանգը, և դեռ բոլորից ավելի պետք է զգալ ահագին հեծությունը: Ով մարդիկ, ասացե՛ք, ո՞ր հանճարեղն ու իմաստունն է, որ կարողանա լուծում գտնել պատահածներին: Ինչո՞ւ, Տեր, հեռու կանգնեցիր և անտեսեցիր քո աղախնուն նեղության պահին, տագնապների մեջ և վտանգի ժամանակ, քանի որ բացի Աստծուց այլ տեղից մխիթարություն չկա, ոչ վերակացուներ, ոչ մերձավորներ, ոչ սիրելիներ, ոչ ծառաներ, ոչ աղախիներ, ոչ օտարներ, ոչ պան-

դոխտներ, ոչ հեռավորներ, ոչ մոտիկներ և ոչ ոք երկրավորներից: Կորալ հավատքը, հատավ, սպառվեց ամեն հոյս երկրից և մարդկանցից, բայց կսպասեմ ամենակալ Աստծուն, որ կփրկի ինձ, աղավառ պես թևեր կտա ինձ, որպեսպի թևերով թռչելով հասնեմ և դադար առնեմ անապատում, ուժ առնեմ վերին խնամակալությունից և փոքր ինչ սթափվեմ իմ մրրկված սրտնեղությունից և վիատությունից: Եվ ինչպես ինքը իր իմաստությամբ և մարդասիրությամբ գիտե, ես պատրաստ եմ իմ անձը տալ բանտի, կապանքների և կտտանքների, որով կնեղի ինձ ուրացողը, որպեսպի ապրեմ Աստծով և մեռնեմ նրա անվան համար, և չեմ թողնի իմ Հայոց լուսավորիչ հայրերի ավանդությունը և չեմ գայթակղվի իմ հակառակորդների կողմից, որոնք վիրավում են իմ անձի և Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու խոստովանության, երկրպագության և փառաբանության ճշմարիտ ավանդի դեմ, և ես Տիրոջ շնորհով ու կորությամբ անջարժ, անդողվելի և հաստատուն կմնամ և ուրացողի հետ չեմ միավորվի ու չեմ պղծվի: Մաքուր և արդար վարքով մեծ համբերությամբ ենթակա և հպատակ կլինեմ Աստծու փառքի և մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի փառաբանության համար, որ ուզում է, որ բոլոր մարդիկ ապրեն և հասնեն ճշմարտության ճանաչման:

Եվ այլ բազում խոսքերով ողորմագին կերպով ողբում էր իր որովայնի ծնունդներին և ամբարիջտ ամուսնու վայրենությունը, որ գալիս էր պատերապմ հարուցելու ճշմարտության դեմ և որոգայթ դնելու և՛ որդիներին, և՛ դուստրերին որսալու կորստի մեղքերի վիհի մեջ՝ պարսկական օրենքով, ուրացությամբ և պղծությամբ: Եվ ինքն իրեն մխիթարում էր Աստծու հոյսով, հիշում էր, թե ինչ է պատմվում սաղմոսերգության մեջ. «Իմ անձը չէր ուզում մխիթարվել, հիշեցի Աստծուն և ուրախացա»: Եվ այսպես քաջալերեց ինքն իրեն և անմիջապես տրտմությունը ուրախության փոխարկեց:

Այն ժամանակ ուրացած Բղեշից գալիս էր Վրաց աշխարհ՝ իր տուն, կանչեց իր եպիսկոպոսներին և քահանաներին, խոսում էր նրանց հետ մեղմությամբ և պարզևներ էր խոստանում և առաջվանից ավելի բարի էր դառնում.

— Մի խորջեք և մի վիատվեք իմ տերությունից, — ասում էր: Եվ պատգամ էր ուղարկում տիկնոջը՝ ետ կանգնելու իր կամքից և համաձայնվել նրա կամքին և աշխարհի փառքը վայելել առաջվանից ավելի շատ: Եվ նրանք եկան, Բղեշիս եղբայրն էլ նրանց հետ, որի անունը Ջոշիկ էր. բոլորը արցունքների մեջ վարանում էին ասել ուրացո-

դի պատգամները, և բազմազան ու հաճախակի հետո եպիսկոպոսն ու Ջոզիկը մի կերպ սկսեցին պատմել Բդեշխի կողմից ասվածները:

Եվ նա եպիսկոպոսին ասաց խստագույն ձայնով.

— Եվ այդ դո՞ւ ես հրամայում միաբանել ամբարիշտ և Աստծուն ուրացող մարդու հետ և այսպիսի բաներին թելադիր ես լինում և մտախաբ: Ավաղ ինձ՝ թշվառիս, որ խորհրդատու չգտնվեց ինձ համար: Ճանաչեցե՞ք ամբարիշտի նենգությունը, թե ինչպես է խարդախում ինձ դեպի կորստի վիճակ, մի ընդունե՞ք նրա [ասածները], որ որսում է խաբեությամբ, բայց ես չեմ խաբվում իմաստության ինձ առաջնորդելով դեպի արդարություն: Լսիր առաքելական խրատը, որ մարգարեական խոսքն է հիշեցնում. «Ելե՛ք ներսից միջից, և մեկնե՛ք, ասում է Տերը, և պիղծերին մի մոտեցե՛ք, որովհետև ով մերձենում է պոռնիկին, [նրա հետ] մեկ մարմին է, և ով մերձենում է Տիրոջը, մեկ հոգի է [նրա հետ], իսկ որտեղ Տիրոջ հոգին է, այնտեղ ապատ է մեղքից: Եվ ես, ասում է, կընդունեմ ձեզ և ձեզ Աստված կլինեմ, և դուք ինձ որդիներ ու դուստրեր կդառնաք, ասում է ամենակալ Տերը»: Իմ սիրելիներ և վերակացուներ, իսկ եթե մենք այս ավետիսը ունենք, ո՞վ ինձ կբաժանի նրանից, որ պիտի փրկի ինձ հավիտենական կրակից, ուրացողի հաղորդակցությունից, որին որսաց սատանան նրա կամքով: Եվ ես ամենայն սրբությամբ և արդարությամբ պաշտեմ կենդանի Աստծուն և ընդունեմ բոլոր չարչարանքներն ու վտանգները, որ բերելու է ինձ վրա Աստծուն ուրացողն ու արդարության թշնամին:

Եպիսկոպոսն ասաց.

— Քո ասածները ճշմարիտ են, բայց այս պետք է մտածել, թե չարը առավել բարկություն ու նախանձ կորոբոքի և չարություն կավելացնի վերակացուների և ժողովրդի վրա, բայց եթե վեր կենալով գաս, թերևս անօրենի բարկությունը մի փոքր իջնի:

Բդեշխի եղբայրը նույնպես աղաչում էր: Եվ երբ բոլորը ստիպեցին և թախանձեցին երանելուն, համաձայնվում էր նրանց կամքին և ասում.

— Ձեր կամքը կանեմ և ես գիտեմ, որ չարչարանքներ է բերելու գլխիս: Յուրաքանչյուրը իր տեղը կգնա և ինձ մենակ կըթողնեք, ես միայնակ չեմ, որովհետև իմ Տերը, որի վրա եմ դրել հույսս, ինձ հետ է, քանի որ Տերն է իմ օգնականը, ես չեմ վախենա, թե ի՞նչ կանի ինձ չարը:

Եվ վեր կացավ, գնաց նրանց հետ և մղտեղով ապարանք չէր համաձայնվում գնալ

իր սենյակը, այլ վազվում էր մի փոքր տնակում և աղոթում էր Տեր Աստծուն և ասում.

— Տեր իմ Աստված, հույսս քեզ վրա եմ դրել, գթա ինձ, որ օգնական ես անօգնականներին, տարակուսողներին՝ վատահոթյուն, անհույսներին՝ հույս, և սգավորներին՝ մխիթարություն, խռովյալներին՝ բերկրանք, տառապյալներին՝ հատուցում, վատակամներին՝ հանգիստ, չարչարվածներին՝ պորացուցիչ, կապալներին՝ արձակող, նավարկողներին՝ նավահանգիստ, որբերին՝ հայր, վատատոհմիկներին՝ տոհմ, և քեզ հուսացողներին՝ ապավեն և մեծ հույս: Ինձ պորություն, ժուժկալություն և դիմացկունություն տուր, երբ ուրացողը չարի ապրեցությամբ սրամտությամբ բարկանա ինձ վրա, որպեսզի ինձ պահեմ սրբությամբ, անարատությամբ և ճշմարիտ հավատքով, որովհետև դու ինքդ գիտես, Տեր իմ, որ իմ մանկությունից ատեցի ու անարգեցի մեղքը և քո օրենքները սիրեցի: Հիշիր քո ծառաներին՝ իմ հայրերին, որոնց պարմն եմ ես, որոնք սիրեցին քեզ, ով ճշմարիտ Աստված, և նրանց բարեխոսությամբ օգնիր ինձ այս պատերազմում, որ իմ առջև է: Եվ ոչ մի օգնական չունեմ, ո՛չ հայր, ո՛չ եղբայր և ո՛չ այլ ոչ մերձավորներից, որ հարապատրեն հոգա իմ մասին: Այլ դու, Աստված իմ, հայր և առաջնորդ, մի պրկիր քո աղախնուն քո խնամքից և ողորմությունից, ինձ ուժ տուր իմ դժվար ընթացքը ավարտել, նմանվել իմ հայրերին և նրանց հանգստին ու վիճակին ծառանգորդ լինել: Եվ արդ հույսս քեզ վրա է, որ Սուրբ Հոփսիմինի փրկեցիդ թագավորի բարկությունից և նրան ամոթի մեջ թողիր, և ինձ՝ քո անարժան աղախնուն փրկիր ուրացողի բարկությունից, որովհետև քոնն է հաղթանակը, և ես պիտի հաղթեմ:

Եվ աղոթք կատարելով այդ տնակում մընում էր երեք օր անկերակուր, անըմպելի, և գիշեր ու ցերեկ անդադար սաղմոսերգությամբ և աղոթքներով լցվում էր հոգևոր կերակրով: Եվ երրորդ օրը, երբ ընթրում էին, ուղարկեց իր եղբորը՝ Ջոզիկին, տիկնոջը ընթրիքի հրավիրելու: Տիկնիկը չէր համաձայնվում, բայց բազմա աղաչանքներից և փառաբանական խոսքերից հետո գնում էր լալով և տրտմությամբ: Եվ ուներ մի փոքրիկ Ավետարան, որն իր նախահայր Սուրբ Սահակին էր, այն իր հետ էր և նրանով գաղտնորեն աղաչում էր Աստծուն: Չկերավ և չխմեց այդ դիվական ընթրիքից, այլ լուռ արտասովում էր՝ հիշելով Աստծու կողմից խոստացված բարիքներն ու հոգևոր վայելքները՝ Հիսուս Քրիստոսի միջոցով: Եվ վեր կենալով գնում էր իր տեղը:

Եվ Բդեշխը սրտնեղած բորբոքվում էր

բարկությամբ, և երբ յուրաքանչյուրը իր տեղը գնաց, ուղարկեց, նորից կանչեց նրան իր մոտ: Իսկ նա չկամեցավ գնալ: Վեր կացավ, ինքը գնաց գազանացած և ծառաների հետ նրան քարջ էր տալիս տեղում, իսկ նա աղաղակում էր և ասում.

— Տեր Հիսուս, օգնիր ինձ.

Եվ սաստիկ հարվածում էր նրան գավապանով, և ոչ ոք չէր կարող բարկությունը հանգցնել: Այն ժամանակ յուր էին տալիս եղբորը, որ գալով չէր կարողանում իջեցնել բարկությունը. նրան էլ արհամարհանքով դուրս էր անում և սաստկացնում էր սարսափելի և անողորմ հարվածները, մինչև նրա վրա ողջ տեղ չմնաց բրածեծ անելուց: Եվ նա կար ինչպես մեռել, իսկ Բդեջիւը ավելի վայրացած՝ անարգում էր նրա Աստծուն ու հայրերին: Եվ երբ հոգնեց և թուլացավ շատ հարվածներից, հրաման տվեց երանելուն քարջ տալ իր տեղը, և նրան մահացած էր համարում: Առավոտյան վեր կենալով գնաց երանելուն տեսնելու: Երբ տեսավ, որ կենդանի է, պահապաններ կարգեց՝ հրամայելով թույլ չտալ տղամարդկանցից կամ կանանցից որևէ մեկը նրա մոտ մտնի, որպեսզի նույն չարչարանքով մեռնի: Եվ կերակուր էր հրամայում՝ զարու հաց և ջուր: Իսկ երանելին ոչնչից չէր դժգոհում, այլ գոհություն էր հայտնում Աստծուն, որ նրա անվան համար արժանի եղավ չարչարանքներ ընդունել և փրկվեց ուրացողի հաղորդակցությունից, ինչպես որ նա էր ուզում, և հույսը դնում էր Աստծու փառքի համար կատարվածի վրա:

Եվ նա գնում էր աշխարհիկ գործերին:

Հետո գալիս էր դռան քահանան և խընդրում պահապաններին, որ տեսնի երանելուն: Իսկ նա չէր կարողանում կանգնել ամբողջ մարմնի սաստիկ այտուցներից և արյունից, որ ճապաղել էր նրա ջուրջ: Եվ քահանան լալիս էր դռնուրեն: Եվ երանելի տիկինը ասում էր:

— Մի լար ինձ վրա, որովհետև ամեն մարդ չի արդարանում Աստծու առաջ առանց փորձության և չարչարանքների, ոչ էլ Փրկչի ջնտրիքն է լքում և առանց ողորմության թողնում որևէ մեկին, որ հույսը նրա վրա է դրել: Ես այս չարչարանքներով մաքրվեցի ամբարիշտ ամուսնու պիղծ անկողնուց: Եվ ես ուրախ եմ չարչարանքներին համար, որ հասն ինձ, որովհետև այս չարչարանքներով պիտի արժանանամ իմ հայրերի բարի ժառանգության, որ Հիսուս Քրիստոսով է, և այդ բոլորի համար գոհություն տվեցի նրան և կտամ միշտ:

Եվ երանելուն աղաչում էր կերակուր ուտել, և նա թեև ուզում էր, սակայն սաստիկ

հարվածների պատճառով չէր կարողանում: Եվ ապա հավիլ մի քիչ կերավ, մի քանի օր հետո մի փոքր լավացավ և անդադար՝ տիվ ու գիշեր աղոթում էր, որտեղ բանտարկել էին նրան: Եվ ճաշակում էր մի քիչ զարու հացից և ջրից:

Այդ ժամանակներում ինչ-որ տեղից սարսափ էր վրա գալիս, և նրա որդիներին տանում էին Կուր գետից անցկացնելու՝ ինչ-որ բերդ տանելու համար և երեխաներից մեկը գահավիժում էր [գետի մեջ], մեծ սուգ էր տիրում Բդեջիւին և Երկրին: Եվ երանելի տիկինը գոհություն էր հայտնում Աստծուն ասելով.

— Թեպետ մարմնապես մեռավ, բայց և հոգեպես փրկվեց իր ուրացող հոր որոզայթից: Եվ Վրաց նախարարն ու մարպպանը գալիս էին Բդեջիւի մոտ՝ մխիթարելու նրան երեխայի համար և լուծելու սուգը: Նա լուր էր ուղարկում տիկնոջը, որ վեր կենա և վնդանից գնա եպիսկոպոսի ապարանքը, որ եկեղեցու մոտ էր, և մի սենյակում մնա պահապաններով, մինչև որ մարպպանն ու նախարարը յուրաքանչյուրը իրենց տեղը գնան: Նա ուրախությամբ կատարում էր հրամանը: Գնալով իր անձը վարդարում էր կրոնական պգեստով, ավելի ու ավելի հոժարությամբ էր առաքինանում պահքով, աղոթքներով և լուսավոր կարգերով, մինչև որ բոլորը վարմանում էին երանելի տիկնոջ նահատակության քաջության վրա: Որովհետև այնպես կայուն էր աստվածասիրությամբ, որ ոչինչ նրան չէր տկարացնում ճգնությունից, քանի որ երանելու անձը վարդարված էր բոլոր բարի գործերով՝ սուրբ էր, մաքուր, ճշմարիտ, ուղիղ, խոնարհ, ողորմած, աղքատասեր, աշխատասեր, գործասեր, արդյունաշատ, ընթերցասեր, լսող, անոխակալ, անընչասեր, անփառասեր, այլև աստվածասեր, հանձարեղ, իմաստուն, խորհող, արդարադատ, աստվածապաշտ, հեռու բոլոր չար բաներից, արժանի՝ յերկնային կոչման համաձայն խորհելու, և անարատ կենցաղով իր կյանքը վարելով էր արժանավորապես՝ Քրիստոսի Ավետարանի համաձայն: Եվ եղավ, երբ մեծամեծներից յուրաքանչյուրը վերադարձավ իր տեղը, Բդեջիւը երանելի տիկնոջ մոտ մարդ էր ուղարկում աղերսական խոսքերով, որպեսզի ետ կանգնի այդպիսի կամքից և համաձայնվի իր կամքին, և առաջվանից ավելի շատ պարզկներ, հարստություն և պատիվ էր խոստանում: Նա հանձն չէր առնում այլևս չքնակվել ուրացողի հետ: Եվ իր վարդերն ու պատվական հագուստները տվեց, որ տանեն Բդեջիւին, և պատասխանեց.

— Ի՞նչ ունի կիսելու հավատացյալը անհավատի հետ, և ինչ կապ ունի լույսը խա-

վարի հետ, ինչ միաբանություն կարող է լինել Աստծու տաճարի և սրկայի միջև: Ես, որ մաքրվեցի այն չարչարանքներով, որ բերեցիր ինձ վրա բարկությամբ և այդ միավորության պատճառով: Ես ինձ ընծայեցի Քրիստոսին. ոչ փառք, ոչ հարստություն, ոչ պատիվ, ոչ էլ մարդկանցից [տրվող] բաներ՝ փափկություն և հեշտություն: Ես չարչարանքներով կգնամ աշխարհից և կմերձենամ մեծ Թագավորին, և այնտեղ կլցվեմ այն լույսով, որն այստեղ փոքր-ինչ ընդունում եմ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի շնորհներով ու մարդասիրությամբ: Այսպես կամ, պզուռավորապես կմնամ արդար խորհուրդի մեջ և չարագործի աթոռին չեմ նստի: Ինչ որ անելու ես, արա, ես պատրաստ եմ մեռնել, քան վանց առնեմ իմ հայրերի ավանդությունը:

Եվ կարասին ու պարզը տանելով նրան, պատմեցին, ինչ որ ասաց երանելին:

Եվ ամբարիշտը ավելի էր բարկանում և ըստառնում էր չարչարել Քրիստոսի երանելի աղախնուն. ցատմից չէր ներում, այլ վեր կենալով և իր ծառաներից շատերին իր հետ վերցնելով՝ ինքն էր գնում և նրան գտնում էր եկեղեցում ու չէր ներում, այլ մտնելով՝ սաստիկ հարվածում էր նրան գավապաններով, բռնում էր մազերից և քաշում եկեղեցուց դուրս: Եվ ոչ ոք չէր համարձակվում բռնել և գալից պատել Քրիստոսի գառնուկին: Սակայն քահանաներից մեկն ասում էր. «Ինչն'ու ես այդպես անողորմ չարչարում»: Իսկ նա նրա վրա էր թափում բարկությունը և շատ սաստիկ հարվածում էր նրան: Ամբողջ ժողովուրդը, առհասարակ՝ տղամարդ և կին, ճիշդ բարձրացնելով լաց էին լինում, և նա բոլորին դիմում էր հարվածներով, ինչպես չար և վայրենի գազան: Եվ երանելուն քարջ էր տալիս գետնով, փչերի, սրածայր փայտերի ու քարերի մեջ և ապա հրամայում էր ապարանք տանել. նրա մարմինը պատառ պատառ էր լինում, որովհետև գետինը շատ կոշտ էր և արյուն էր հոսում նրանց և գետինը արյամբ ծածկված էր երևում նայողներին:

Եվ հասնելով ապարանք՝ նորից էր անցնում հարվածների՝ առավել քան առաջին անգամ, իսկ Քրիստոսի երանելի աղախինը ոչինչ չէր խոսում, այլ իրեն հանձնել էր Աստծուն և ժողովությանը ու մեծ ուժով կանգնում էր, և ոչինչ համարեց քարջ տալն ու բրածեծ անելը, որովհետև հագուստը, որ իր մարմնին և գլխի վրա ուներ, քարջ տալուց ընկնում էին վրայից և մերկ գլխով ու պատառոտուն պեղծավոր պատապարում էր իր անձը և գոհություն էր հայտնում Աստծուն իր գլխով անցածների համար: Եվ ամբարիշտը չէր ամաչում ու չէր գթում, այլ չարի աղոթե-

ցությամբ բարձրանալով ինչպես մի սաստիկ հեղեղատ՝ ուզում էր ողողել և ապականել երանելու սրբությունն ու լուսավոր վարքը և ասում էր.

— Թող օգնի քեզ Քրիստոս և քո հայրերի աղոթքը, որոնց վրա ես դրել քո հույսը: Եվ երանելու ոտքերն ու ձեռքերը կապել էր տալիս երկաթյա կապանքներով, հրամայում էր նետել բանտ, շղթա գցել վիպը, պատին երկաթե ցից խփել և շղթան դրան կապել: Կնքում էր կապանքներն ու շղթաները: Պահապաններ էր նշանակում մեծ ահով և ըզգուշությամբ պահելու նրան և ամենևին ոչ մեկին չթողնել, և կերակուր էր հրամայում, գարու հաց և ջուր: Եվ ասում էր.

— Այժմ ուրախացյ՛ր, քանի որ ստացար այս չարչարանքներն ու դառն կապանքները, որոնցով պիտի խոշտանգեմ քեզ մինչև մահ:

Պատասխանեց տիկինը և ասաց.

— Ուրախ եմ այդ չարչարանքների համար, որ պատճառեցիր ինձ, քանի որ կարծանանամ իմ հայրերի սուրբ ժառանգության, որ նախատում ես նրանց և Աստծուն, ով Աստծուց օտարացած և արդարության թշնամի, որովհետև ինչքան ավելացնում ես տանջանքներս, ավելացնում ես իմ ուրախությունը, որ չի անցնի, քանի որ այս ժամանակավոր նեղությունները ինձ համար մեծ փառք են նախապատրաստում, որ հավիտյանս չի սասանվի: Եվ դու Աստծու դատարանից վրեժ կստանաս նրա գալստյան ժամանակ:

Եվ ամբարիշտը ոչ մի պատասխան չէր տալիս, այլ վարմանում էր երանելի տիկնոջ ժողովության և համբերության վրա, կապանքների մեջ թողնելով՝ գնում էր աշխարհիկ գործերին: Եվ երեք օր հետո գալիս էր դռան քահանան, բաներ էր տալիս պահապաններին և մտնում էր երանելի տիկնոջ մոտ և տեսնում էր նրան կապանքների մեջ՝ ուրախությամբ և զվարթությամբ լեցուն և անդադար սաղմոսերգության մեջ, համբուրում էր երանելու կապանքները և երանի էր տալիս նրան, որ այսպիսի համբերություն ունեցավ Աստծու համար, և ասաց.

— Երանելի ես դու կանաց մեջ, իսկապես բարի արմատի բարի շառավիղ եղար. սրանից հետո հավատացյալները արդար խոսքերով երանի կտան քեզ, որովհետև Աստծու հույսով վանեցիր ամբարշտին և Սուրբ Հռիփսիմեի պես անուն և ոգի ժառանգեցիր, ինչպես նաև պսակներ՝ բոլորի Տիրոջից:

Երանելի տիկինն ասաց.

— Ես արժանի չեմ երանության, պսակների և սրբերի ուրախության, որոնք չմեր-

ձեցան ամբարիշտ մարդու: Իսկ ես ապրեցի ամբարիշտ ամուսնու հետ և որդիներ ծնա՝ ապականության և ամբարշտի ձեռքով կորցրտի համար: Ես արդարությամբ սնեցի և հույս ունեի խրատներով և տիրոջ իմաստությամբ նրանց Աստծու մերձավորներ դարձնել, բայց անպզամի սերմերը արժանի չեն բարի բույս լինելու: Բայց կա մի բան, որ ես չարչարանքներով և երկաթե կապանքներով սրբվեցի՝ ուրացողի մերձավորությունից և հայտնի դարձավ բոլորին, որ իմ ձեռքում էր վերծ մնալ տանջանքներից ու կապանքներից, որով խոջտանգում են ինձ: Եվ արդ ես անհույս չեմ նրանցից, ում վստահեցի, որով հետև թիկունքս հանձնեցի հարվածների և ծնոտս՝ ապտակների, երեսս ամոթից չըռչեցի, և իմ տերը ինձ օգնական կլինի, և ես չեմ վախենա, թե ի՞նչ կանի ինձ մարդը: Արդ այսպես պիտի շարունակեմ՝ պոռոշության, կատարյալ կարգով ու կրոնով, ինչքան որ շունչ կա, իմ մարմնում, որպեսզի թերևս պատահեմ սրբերի դասին և մտնեմ յուսավոր հարկ:

Եվ բախանալ շատ ուրախացած սուրբ տիկնոջ համբերությամբ վերադառնում էր իր վանքը, և ամեն օր գաղտնորեն հետևում էր կապանքներին: Եվ Բդեշխը հեռանում է ձուրա պահակի կողմերը: Բդեշխի եղբայրը այդ սահմաններում չէր, երբ երկրորդ անգամ չարչարանք ու դժնյա կապանքները բաժին էին ընկնում սրբին, լսելով շատ էր տխրում, և գնալով աղաչում էր արձակել կապանքները: Շատ օրեր էին անցնում, և հապիվ էր համաձայնեցնում շղթաները արձակել միայն պարանոցից: Իսկ ոտքերի համար երդվել էր չարձակել մինչև նրա մահվան օրը: Եվ այսպես կապանքներով ու տառապանքներով, սովով, ծարավով ու նեղությամբ անցկացնում էր բանտի վեց տարիները: Եվ վեց տարում չէր դադարում կրոնի ամրությունից, որով առաքինանում և ճգնում էր պատվ ու աղոթքով, տքնությամբ և արցունքներով, այդ ու ցերեկ անդադար սաղմոսերգությամբ, ծեծված մարմնով և դառն կապանքներով, բավարարվելով գարու հացով և ջրով: Եվ Սուրբ Զատիկի պահքին շաբաթներով ոչինչ չճաշակեց, բայց միայն շաբաթ և կիրակի օրերին ճաշակում էր կենարարի մարմնից և արյունից: Եվ մի քիչ բանջար էր ճաշակում: Եվ նրա առաքինության համբավից շատերը՝ տղամարդիկ, կանայք և աշխարհական ուխտավորներ գալիս էին տեսնելու, նրանից լսելու պարկեշտ և արդար վարքի մասին: Եվ շատերին հորդորում էր թողնել աշխարհը և ինչ որ կա աշխարհում և գնալ անանցանելի կյանքի ետևից: Եվ աստված նրա աղոթքներով այցելում էր շատ տարակուսյալներին՝

անորդիներին՝ որդիներ, դիվահարներին՝ բժշկություն, ախտավորներին՝ առողջություն, և բոլոր վշտացածներին՝ մխիթարություն, և յուրաքանչյուրին ըստ իր անձի Աստծո խնամակալությունից պարգևներ էր շնորհում իր սուրբ աղոթքներով: Եվ ամեն մարդ, որ գալիս էր նրա մոտ, լիացած և ուրախությամբ էր վերադառնում, և որտեղ լավում էր սրբի համբավը, նրա միջոցով փառավորվում էր Տիրոջ անունը: Այդ պատճառով էլ, անվանի մոգերից մի պարսիկ կին, որ բորոտ էր և ոչ մի բուժում չէր գտել բժիշկներից, սրբի համբավից գալիս և ընկնում էր սուրբ տիկնոջ առաջ և բուժում էր հայցում: Եվ երանելին ասում էր.

— Եթե հալատաս ճշմարիտ Աստծուն և թողնես պարսից կրոնը, աղոթքներով կխնդրեմ Տիրոջից և կբուժվես և կճանաչես իմ Աստծու մեծ պորությունը:

Պարսիկ կինն ասաց.

— Հավատում եմ քրիստոնյաների Աստծուն:

Հրամայեց մկրտել նրան, և անմիջապես մաքրվեց բորոտությունը, փառք էր տալիս Աստծուն, օրհնում էր Աստծուն, խոստովանում էր ամենասուրբ Երրորդությունը, հեռանում էր պարսկական կրոնից և ընտելանում էր Աստծուն, որով բժշկություն գտավ, որ և ինքն էլ պատմում էր մոգերին և մոգայետներին:

Եվ Բդեշխը լսելով այս բոլորը՝ վայրանում էր: Եվ չորս տարի հետո վերադառնում էր հեռավոր ճանապարհից և գալիս էր, ուր տիկինն էր, և անմիջապես ծանր հարվածներով և տանջանքներով նեղում էր սրբին, բարկանում էր և պահապաններին ասում.

— Չպատվիրեցի՝ ձեզ պոռոշ լինել և ոչ մեկին չթողնել նրա մոտ: Նրան գանահարում էր մահու չափ և հրամայում էր երանելուն առավել ևս նեղել բանտի կապանքներում: Եվ այս բոլորից հետո ամբարիշտը չկարողացավ հասնել իր նպատակին, որ ըսպատում էր: Նարդավանքի էր դիմում, գրտնում էր մի կախարդ կին և ջանում էր նրա միջոցով հեռացնել գեղեցիկ կրոնից: Եվ կինը հանձն էր առնում: Բդեշխը մի տարի դիվական ցնորքներով մարտնչեց նրա դեմ և չկարողացավ ոչինչ անել, այլ ավելի էր ականատես լինում Աստծու կամքի արտահայտությանը: Եվ դրանում ևս ամոթով մնալով՝ ետ չէր կանգնում իր նանի մտածումներից, թեև ետ էր մղվում առաքինուց, ինչպես մեքենան ամուր պարսպից: Նաև իր որդիներին էր ուրացնում և շնորհում պարսից թագավորին, որպեսզի առավել պատիվ ստանա արքայից: Տեղեկացնում էր նաև տիկնոջ մասին, թե «Վարդանի դուստրն է, որ ընդ-

դիմացավ պարսից արքային և այդ պատճառով կտտում եմ նրան և տանջում մինչև մահ, որովհետև չհամաձայնվեց պաշտել արքայի աստվածներին ինչպես իր աշխարհավետ հայրը:

Բայց էլ ինչ պետք է պատմել նրա չարաբորությունները, որ ամեն ինչում մեղք գործեց, քանի որ, թեև վեց տարի ջատ ջանաց, ոչնչով չկարողացավ հաղթել՝ Քրիստոսի հույսի պատճառով: Մարմնի վրա [կրած] հագուստը քորձ էր, վրայից անտիոքյան պարեգոտ, սնարին մաշկյա մի փոքրիկ բարձիկ, մի փոքրիկ աղոթատեղի: Նա բոկոտն էր: Կերակուրը գարու հաց էր և ըմպելիքը՝ ջուր, մանավանդ ջատ անգամ առանց կերակուրի էր մնում և ամեն ինչով մնում էր իր սուրբ հայրերի ավանդի մեջ, որպես կատարյալ՝ կատարյալների հետ, արհամարհում էր բոլոր վտանգները, որոնք մարտնչում էին նրա դեմ: Եվ ջատ անգամ հաղորդակցում էր վերին տեսիլքների, որոնք քաջակերում էին նրան Կորանալ այդ մարտում: Եվ բոլոր բարի կարգերում առաջադեմ էր:

Եվ, երբ մտան հարվածների, կապանքների և բանտի յոթերորդ տարին, երանելին հիվանդացավ անհնարին տանջանքներով՝ սաստիկ ճգնության պատճառով, որ կրեց անօրենից: Եվ Բղեջիկ եղբայրը՝ Ջոջիկը, գալիս-երկրպագում էր սուրբ խաչին, որ տիկնոջ առաջն էր: Եվ իր կնոջ հետ ծոնկի էր գալիս Քրիստոսի սուրբ աղախնու առաջ, որպեսզի օրհնություն ստանա նրանից: Բալում ողբով և արտասուքներով խոստովանում էր մեղքերը և թողություն էր խնդրում նրանից: Եվ նա սովորեցնում էր սիրել արդարությունը և ատել անիրավությունը, «Եվ կանես ամեն բարի գործ, որ մեղքերի դեմ է, որ ընդունելի է Աստծու կողմից, որ արդարության պտուղ է: Եվ օրհնություն կստանաս Աստծուց և եկեղեցու առաջնորդներից: Եվ բարեգործությունից հետո այլևս մեղք չգործես, որպեսզի ևս մի չար բան չպատահի քեզ»: Եվ այլ բազում հորդորական խոսքերով խրատում էր նրան և օրհնում: Եվ նրան ուղարկում էր նրա տեղը:

Գալիս էր նաև եպիսկոպոսների գլուխ Սամվելը, նաև Հովհան Եպիսկոպոսը քահանաներով և սարկավագներով, որոնք երանելու քաջակերողներն էին և նեղության մասնակից, որպեսզի նրան ուղարկեն մեծ տառապանքից դեպի նավահանգիստ՝ Քրիստոս, նույնպես և Վրաց աշխարհի նախարարներ, ապստներ, տիկիներ և այլ սեպուհներ, որպեսզի մասնակցեն երանելու ուղարկմանը և հաղորդվեն երանելի Շուշանիկի օրհնությանը: Եվ բոլորը խնդրում էին երկաթե

կապանքները՝ իբրև սրբի հիշատակի նըշխար: Իսկ նա ասաց.

— Ես դրան արժանի չեմ, բայց թող Աստուծո կամքը լինի, արեք, ինչպես ուզում եք,— և օրհնեց բոլորին և ասաց. «Ամենակի Քրիստոս թող ձեզ լցնի հոգևոր օրհնությամբ և վայելչությամբ»:

Եվ տան համար գոհություն էր հայտնում եպիսկոպոսին, ինչպես դայակին կամ հորը: Եվ այսպես հրաժեշտ առնելով բոլորից և բոլորին օրհնելով Քրիստոսով, աղաչում էր գնալ այնտեղ, որտեղ առաջին անգամ քարշ տվեցին նրան. «Եթե արժանի լինեմ այդ անել», ասում է:

Եվ այսպես բաժանվելով բոլորից և բոլորին օրհնելով Քրիստոսով, բոլոր հավաքվածների հետ ամենասուրբ Երրորդության հաղթանակի գոհաբանությունն էր վեր առաքում, որպեսզի չարչարանքով բաժանվի երկրից և հասնի երկնավորին, որին ձգտում էր երանելին:

Եվ աղոթելով Սուրբ Աստծուն և տարածելով իր ձեռքերը ասաց. «Տե՛ր Աստված, գոհ եմ քեզանից, որ ինձ՝ անարժանիս, արժանի դարձրիր չարչարանքով ավարտել իմ ընթացքը: Արդ, դո՛ւ, որ հոգիների ընդունող ես, բոլոր արարածների արարիչ և փրկիչ և կեցողիչ, ընդունիր իմ հոգին, արժանի դարձրու ինձ քո սիրելիների հետ հանգստի հասնել քո հավիտենական խորանին, որ պատրաստել ես քո սիրելիների համար, որտեղից մերժված են ցավը, տխրությունը, հեծեծանքն ու այն ամենը, ինչ աշխարհի արդյունք է, և փոքր նեղությունը, կապանքներն ու բանտը քո անվան համար ընդունեցի ի հաճույս քեզ, ինձ էլ ընդունիր, արժանի դարձրու սրբերի հատուցման, իմ հայրերի՝ քո սիրելիների, որոնք յուրաքանչյուրը ըստ իրենց կարգի պաշտեցին քեզ, ո՛վ ճշմարիտ Աստված: Եվ մեռնում եմ քո փառավոր և սուրբ անվան համար: Եվ արդ, ի՞նչ եմ թվարկում իմ նեղությունները, քո՛ մարդասերիդ շնորհի վրա դնելով հույսս՝ հոգիս անվանում եմ քո ձեռքը»: Եվ այս ասելով հոգին ավանդեց ամենակալ Աստծու ձեռքը: Բոլորը արտասվելով լաց էին լինում և մեծ երկյուղածությամբ օրհնություն էին տալիս մեր Տե՛ր Աստծուն:

Եվ եպիսկոպոսն ու բոլոր հավաքվածները ամփոփելով մարմինը՝ լվացին պարկեշտ կանանց ձեռքով և անուշահոտ յուղով ու խոնկով անհրաժեշտը կատարելով և պատելով մաքուր կտավով՝ սաղմոսներով, օրհնությամբ, հոգևոր երգերով, շնորհներով և վառվող մոմերով դրեցին պատրաստված տեղը, ինչպես Քրիստոսի սուրբ աղախինը պատ-

վիրեց նրանց: Եվ ամբողջ գիշերը օրհնում և փառաբանում էին Տեր Աստծուն մինչև ճաշու ժամ:

Եվ հետո, քաղոց (մայիս) ամսի տասներորդին՝ Սուրբ Հուշանկի մահվան օրը, պատարագ էին մատուցում և մեծ տոն կատարում: Եվ կարգ հաստատեցին ամեն տարի բազմամբոխ ժողովրդով սրբի հիշատակը կատարել ամենասուրբ Երրորդության փառքի և փառաբանության համար: Եվ Տերը ոչ քիչ բծշկություն էր կատարում սուրբ տիկնոջ բարեխոսությամբ:

Սա է Սուրբ Հուշանկի նահատակության նկարագրությունը, որ այսպես ընծայվեց Հոր, Որդուն և Սուրբ Հոգուն, այսպես մերձեցավ Քրիստոսին և այսպես դարձավ Սուրբ Հոգու օթևան և բնակարան, վախճանվեց ամենասուրբ Երրորդության փառքի համար և բոլոր սրբերի հետ անթառամ փառքի պատկով պսակվեց մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսով, որին վայել է փառք, իշխանություն և պատիվ Հոր և ամենասուրբ Հոգու հետ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից, ամեն:

